

EGŁUTÉ

FEBRUARY

1997

VASARIS

Vol. 48 / Nr. 2

E G L U T Ė

VASARIS / FEBRUARY / 1997 Vol. 48 / Nr. 2

TURINYS

- 1 VISI MES LIETUVON, *Vytė Nemunėlis*
- 2 KAIP KŪRĖSI LIETUVOS VALSTYBĖ
- 6 IŠ TAUTOSAKOS LOBYNO
- 9 AŠ BUVAU PIPIRAS, *Justinas Marcinkevičius*
- 10 PAUKŠTELIŲ LAIŠKAS, *Pranas Mašiotas*
- 11 PAUKŠTELIO PRAŠYMAS, *Valerija Valsiūnienė*
- 11 ŽVIRBLIS, *Jonas Minelga*
- 12 JEI NEBŪTŲ KALBOS – TAI NEBŪTŲ LIETUVOS
- 18 IŠ ISTORIJOS LOBYNO
- 22 TIKIU, *Irena Šerelienė*
- 25 VARGO MOKYKLA, *Viktoras Jakimavičius*
- 27 BULVELĖ, *Laura Budrytė*
- 28 BULVINUKĖ, *Justinas Marcinkevičius*
- 29 GINTARĖLIS, *Raimondas Kašauskas*
- 30 GALVOSŪKIAI
- 32 JUOKŲ MAIŠELIS

Viršelį : karpinys Sigitos Dacienės

EGLUTĖ: mėnesinis lietuviškas laikraštėlis vaikams užsienyje. Išeina 10 numerių per metus; prenumerata – 15 US dol., į Lietuvą ir kitus kraštus – 20 US dol. Atsiųstą medžiagą redakcija taiso ir tvarko savo nuožiūra.

REDAKCIJA: 13648 Kickapoo Trail, Lockport, IL 60441

Redakcinis kolektyvas: Alicija Brazaitienė, Vida Brazaitytė, Regina Kučienė,
Aldona Rauchienė, Edvardas Šulaitis, Irena Šerelienė.

LEIDŽIA: JAV LB Švietimo Taryba

REDAKTORĖ: Regina Kučienė

TECHNINĖ REDAKTORĖ: Audronė Norušienė

ADMINISTRATORIUS: Viktoras Kučas

13648 Kickapoo Trail, Lockport, IL 60441

Tel. (708) 301-6410; Fax: (708) 301-6410

EGLUTĖ (USPS 169-200) a magazine for children in the Lithuanian language. Published monthly except July and August. Yearly subscription \$15.00, single copy \$1.50, to Lithuania and other countries. \$20.00 (USA currency). Published by Lithuanian Educational Council of the USA, Inc., 13648 Kickapoo Trail, Lockport, IL 60441. Second class postage paid at Lockport, IL 60441. Postmaster send address corrections to: EGLUTĖ, Lithuanian Educational Council of the USA Inc., 13648 Kickapoo Trail, Lockport, IL 60441.
Printed by DRAUGAS, Chicago, IL 60629.

VISI MES LIETUVON

Vytė Nemunėlis

Šokinėja Vytautukas:

Geras mano dviratukas.

Šovė jam mintis galvon –

Juo važiuosiu Lietuvon.

Nepalieka ir Jūratė:

Ji laivelį pasistatė –

Plauks Atlantu kaip žuvis,

Broliukus abu pavys.

Uždainavo Vidmantėlis:

Geras mano lėktuvėlis –

Kils padangėn, kils melsvon:

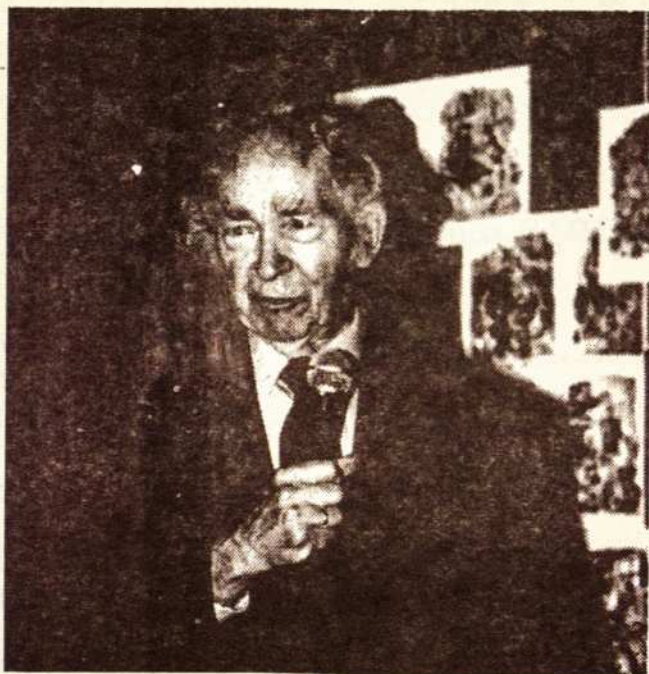
Skrisiu juo aš Lietuvon.

Rieda Vytautas į Kauną,

Vidmantėlis – Vilniun mauna,

O Jūratė – Palangon!..

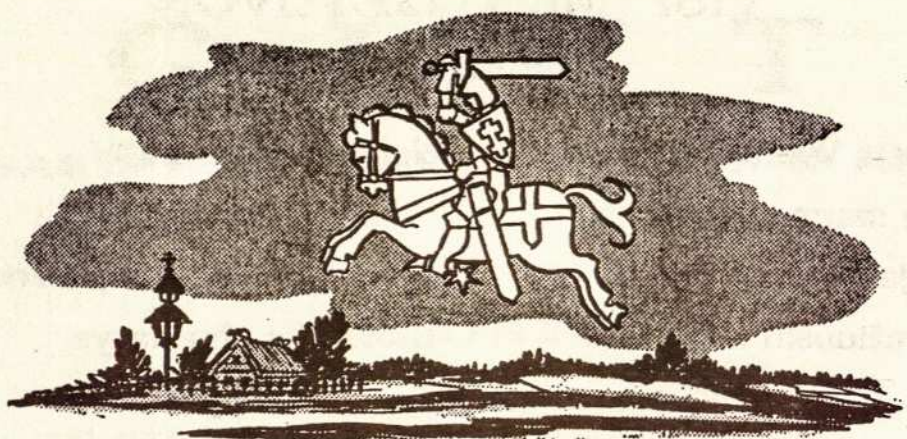
Ei, visi mes Lietuvon.

Nuotr. Viktoro Kučo

EGLUTĖS skaitytojų vardu

sveikiname poetą Vytė Nemunėlį (Bernardą Brazdžionį)
vasario 2 d. švenčiantį 90-ties metų sukaktį!

KAIP KŪRĖSI LIETUVOS VALSTYBĖ

Penktokas Giedrius, parėjęs iš mokyklos, tuoj prilipo prie tėvelio:

— Šiandien mokytojas pasakojo apie Lietuvos nepriklausomybės paskelbimą. O kaip toliau kūrėsi Lietuvos valstybė? Papasakok.

— Nelengvai, sūnau. Nepriklausomybė, turbūt jau įsidėmėjai, buvo paskelbta 1918 metų vasario 16 dieną, tikras valstybės kūrimasis tada ir prasidėjo. Bet vyko jis labai pamažu, – pradėjo tėvelis. — Kaip tau atrodo, kodėl?

— Todėl, kad Lietuvai reikėjo kariauti, apsiginti nuo visokiausių priešų, – manė Giedrius.

— Tai teisybė, – patvirtino tėvelis. — Bet ne vien todėl buvo sunku. Karas, Vokietijos okupacija labai nuniokojo kraštą, nuskurdino žmones. Visko trūko. Su Vokietijos kariuomene iš Lietuvos pasitraukė ir okupacinė valdžia, o lietuviškų valdžios įstaigų dar nebuvo, jas reikėjo sukurti.

— Tai kas tada valdė kraštą? – vėl įsiterpė Giedrius.

— Dar 1918 metais Lietuvos Valstybės taryba sudarė vyriausybę, o 1919 metais išrinko pirmąjį Lietuvos prezidentą –

Antaną Smetoną, bet tik laikinai. Galutinai krašto valdymą sutvarkė 1920 metais išrinktas Steigiamasis seimas.

— O kodėl jis steigiamasis? – neatlyžo Giedrius.

— Todėl, kad viską iš naujo turėjo steigti: leisti įstatymus, skirti vyriausybę, steigti valdžios įstaigas, numatyti, kaip kraštas toliau bus valdomas. 1922 metais buvo priimta Lietuvos konstitucija – pagrindinis valstybės įstatymas. Išrinktas prezidentas. Juo tapo Aleksandras Stulginskis. Tais pat metais buvo įvesti savi pinigai – litai, pradėta žemės reforma. Lietuva tapo tikra valstybe. Ją, nors ne iš karto, pripažino dauguma užsienio šalių.

Pirmasis Lietuvos prezidentas
Antanas Smetona (1874-1944)

— O kam reikalingas seimas?

— Seimą renka ir įpareigoja visi suaugę Lietuvos piliečiai. Jis leidžia įstatymus, kurių visi privalo laikytis. Kitaip šalyje nebūtų tvarkos, vieni piliečiai galėtų skriausti kitus. Įstatymai nurodo, ko negalima daryti.

— O kam reikalingas prezidentas?

— Prezidentas ir vyriausybė – seimo nutarimų vykdytojai. Jie žiūri, kad visi piliečiai laikytųsi įstatymų. Ką gali daryti seimas, prezidentas ir vyriausybė, kokias jie turi teises ir pareigas, nustato konstitucija.

— Ar Lietuva turėjo tik tuos du prezidentus – Smetoną ir Stulginskį? – dar paklausė Giedrius.

— Ne. 1926 m. prezidentu buvo išrinktas Kazys Grinius, o po to juo vėl buvo Smetona, – paaiškino tėvelis.

TAUTINIAI RŪBAI

Lietuvos švenčių proga pasipuošame tautiniais rūbais.
Irašyk šių rūbų įvairių dalių pavadinimus.

KO TRŪKSTA?

LIETUVA _ _ _ _ _ MŪSŲ
TU _ _ _ _ _ ŽEMĖ.

Dėl techninių sunkumų spaustuvėje, "Eglutė" vėluoja laiku pasiekti skaitytojus.
Redakcija atsiprašo!

LIETUVIAI

*Lietuviai esame mes gimę,
Lietuviais norime ir būt.*

Jurgis Zauerveinas

Lietuvių tauta gyvena prie
Baltijos jūros ir kalba lietuvių kalba.
Turi savo valstybę. Karai ir kitos
negandos dalį lietuvių išblaškė po
tolimas šalis – Ameriką, Australiją.
Kai Sovietų Sąjunga 1940 metais
okupavo Lietuvą, daug žmonių buvo
ištremta į Sibirą. Bet lietuviai ir
svetur gyvendami nepamiršo savo
Tėvynės, išmokė savo vaikus
gimtosios kalbos. Iš viso lietuvių yra
keturi milijonai. Lietuviai yra
darbštūs žemdirbiai. Daug įžymių
menininkų, mokslininkų, sporti-
ninkų. Lietuvių tauta nuo seno
garsėja gražiomis liaudies dainomis,
margais audiniais, medžio drožiniais.

* * * * *

Senolė žemė žydi
Vaivorykštės spalva.
Visų gražiausias žiedas –
Lietuva.

Aldona Puišytė

IŠ TAUTOSAKOS LOBYNO

UŽGAVĖNĖS

Užgavėnės – paskutinė mėnesio diena, per kurią daug valgoma, ypač mėsiskai. Iš pat ankstyvo ryto moterys verda, kepa. Sunkesnių darbų jau nedirbama.

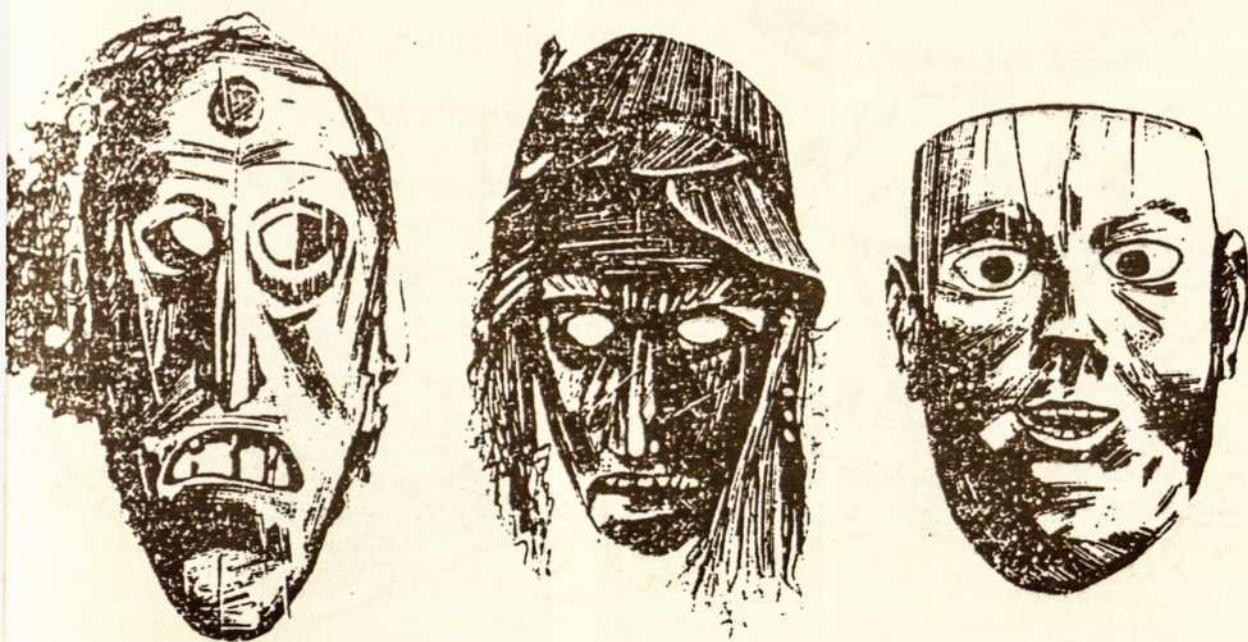
Visi ruošdavosi šiai šventei – priešpiet gamino valgius, taisėsi drabužius, o popiet jau ir pati šventė prasidėdavo.

Užgavėnių valgių, priešingai negu Kūčių, ant stalo palikti negalima. Kiekviena šeimininkė taip turėdavo apskaičiuoti, kad visko būtų ne per daug. Užgavėnių vakarienei maistą ruošdavo dar su šviesa. Buvo galvojama, kad kas per Užgavėnes anksčiau pavakarieniaus, tas visus metus duonos nepritrūks.

Šiais metais Užgavėnės bus vasario 11 dieną.

KAUKĖS

Užgavėnėse svarbiausia persirengti neįprastais drabužiais, veidą paslėpti po kauke. Kiekvienam reikėjo išradingumo, kad atkreiptų dėmesį, kad už kitus būtų juokingesnis. Ne vienas kaukėmis pradėdavo rūpintis dar vasarą: miške ieškodavo medžio žievės, iškirpdami nosiai, burnos angai ir akims skylutes. Paskui priklijuodavo barzdą iš avies kailio arba linų. Nosis nudažoma raudonai, po nosies ant siūlo prikabinamas mažas burbuliukas – tai smurgas. Jis sukelia vaikam daug juoko. Vyrai vilkėdavosi senais kailiniais, prieš tai juos išsivertę, audavosi išverstomis kailinėmis kelnėmis, moterys išsimegzdavo ilgus sijonus. Grupės rengdavosi slapčiomis, kad kiti neatpažintų. Dažnai vyrai persirengdavo moterimis, o moterys – vyrais. Persirengėliai vaizdavo gyvulius, paukščius. Ypač populiarius buvo „žydai“, „čigonai“, „ožiai“, „velniai“, „giltinės“. Būtinai Užgavėnių dalyviai

buvo Lašininis su Kanapiniu ir didžiule moters iškamša, vadinama More. Morė buvo aptaisyta baidyklė, kuriai prie rankos pririšdavo spragilą (kulimo įrankis), ant galvos uždėdavo eglų vainiką ir aptaisytą veždavo nuo trobos (namo) iki trobos. Kuris vaikas prie Morės prisiartindavo, tas gavo per šoną su spragilu. Morės palyda buvo „žydai“. Susiburdavo daug vaikų – žiūrovų, norinčių prakalbinti Morę, tačiau juos „žydai“ su bizūnais vaikydavo, kad Morės nepavogtų. Kartais tame pačiame važyje, kur būdavo Morė, grodavo ir muzikantai.

Užgavėnės – tai diena, kai vieną kartą per metus visi žmonės turi juoktis, gali visiškai atsileisti nuo įtampos ir rūpesčių. Juoką, daugiau negu įprasta, šią dieną stengiamasi sukelti įvairiais veiksmais: neįprastu muzikavimu, neįprastu kaukininkų elgesiu.

Sakydavo, jei per Užgavėnės gera nuotaika, bus gera iki metų pabaigos.

AŠ BUVAU PIPIRAS

Justinas Marcinkevičius

Aš buvau pipiras,
O dabar jau vyras.
Lovo ankšta. Kai guliu,
Išsitiesti negaliu.

Aš buvau pipiras,
O dabar jau vyras.
Tėtės batais apsiaunu –
Per ankšti. Nepaeinu.

PAUKŠTELIŲ LAIŠKAS

Pranas Mašiotas

Susitiko du paukščiukai ir kalbasi:

— Kur, paukščiuk, taip skubi?

— Į paštą.

— Ko?

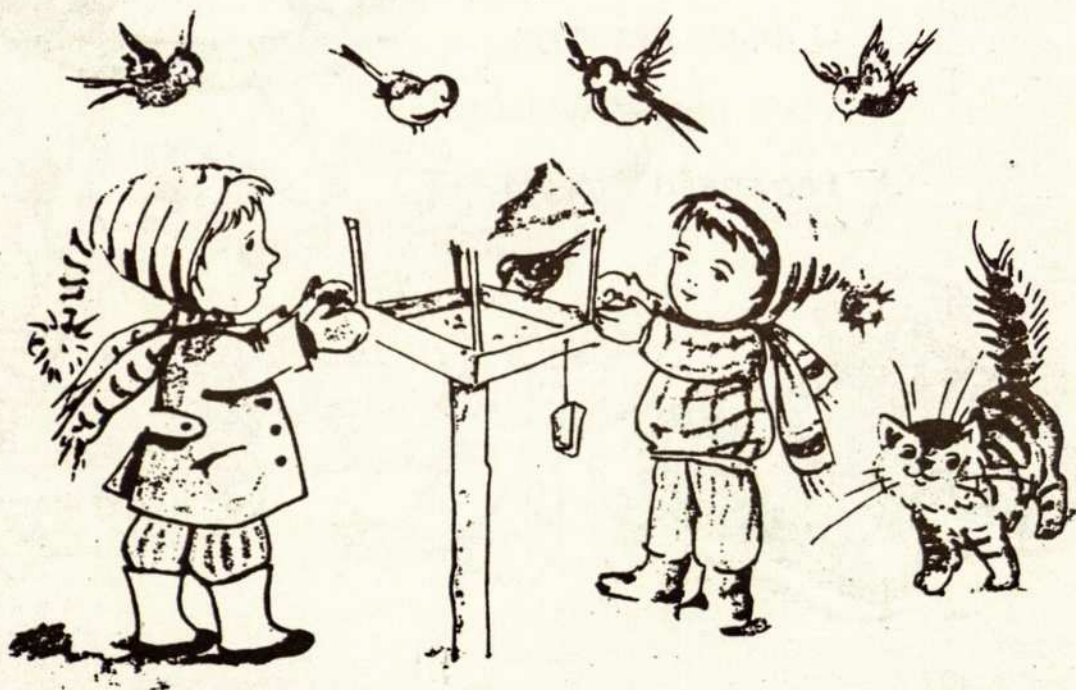
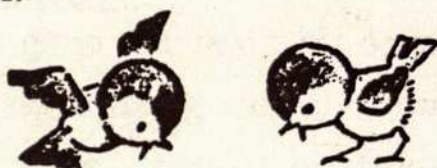
— Noriu visiems žmonių vaikams laiškus išsiuntinėti.

— Ką gi jiems rašysi?

— Žiema artinasi, visus kelius ir laukus sniegas padengs.

Mums, paukščiams, sunku bus maisto rasti, turėsime badą kęsti.

Taigi noriu parašyti visiems vaikams, kad trupinėlių rinktų ir mums, paukščiukams, barstytų. Vaikams tai nebus sunku. O mes, maži paukšteliai, ir trupinėliais pasisotiname.

PAUKŠTELIO PRAŠYMAS

Valerija Valsiūnienė

Kur sustoju – šaltas sniegas
Ant plikų šakelių,
Nerandu grūdelio menko
Ant snieguoto kelio...

Rask, vaikeli, man, sparnuočiui,
Menką trupinėlį –
Už jį vieną tau čiulbėsiu
Visą vasarėlę.

ŽVIRBLIS

Jonas Minelga

Žvirblis tupi kamine...
Ko jis žiūri į mane?
Vėl ir vėl... Stebiuosi –
Sau čirškėtų uosy.

Gal jis vienas – be draugų?
Gal neturi pinigų
Kepurėlei pirkti, –
O baugu susirgti?

Apsidairo neramus:
Šaltis lenda į namus.
Ant visų takelių
Sniego ligi kelių.

Aš – jaučiuosi kaip dvare
Zuikio kailio kepure.
Vargšas žvirblis žiūri,
Jis jokios neturi.

JEI NEBŪTŲ KALBOS — TAI NEBŪTŲ LIETUVOS

KIEK JŪS ŽINOTE?

Vasario mėnuo ypatingas lietuvių tautai. Svarbus, nes švenčiame Lietuvos nepriklausomybės šventę.

EGLUTĖS redakcijai įdomu sužinoti, kiek šio žurnalo skaitytojai žino apie šią valstybinę šventę, Lietuvos himną bei vėliavą.

Apveskite taisyklingą atsakymą.

1. Vėliava yra _____ ženklas.
 - a. pavergimo
 - b. turto
 - c. nelaimės
 - d. laisvės

2. Vėliavos geltona spalva reiškia
 - a. geltoniuojančius javų laukus.
 - b. gintaro spalvą.
 - c. saulės spindulius.
 - d. Nemuno pakrantės smėlį.

3. Vėliavos žalia spalva reiškia
 - a. lietuvičių darželių gėlę – rūtą.
 - b. žaliuojančius Lietuvos miškus.
 - c. varlės drėgną odą.
 - d. viltį amžius gyvuoti, taip pat žalius miškus, laukus ir pievas.

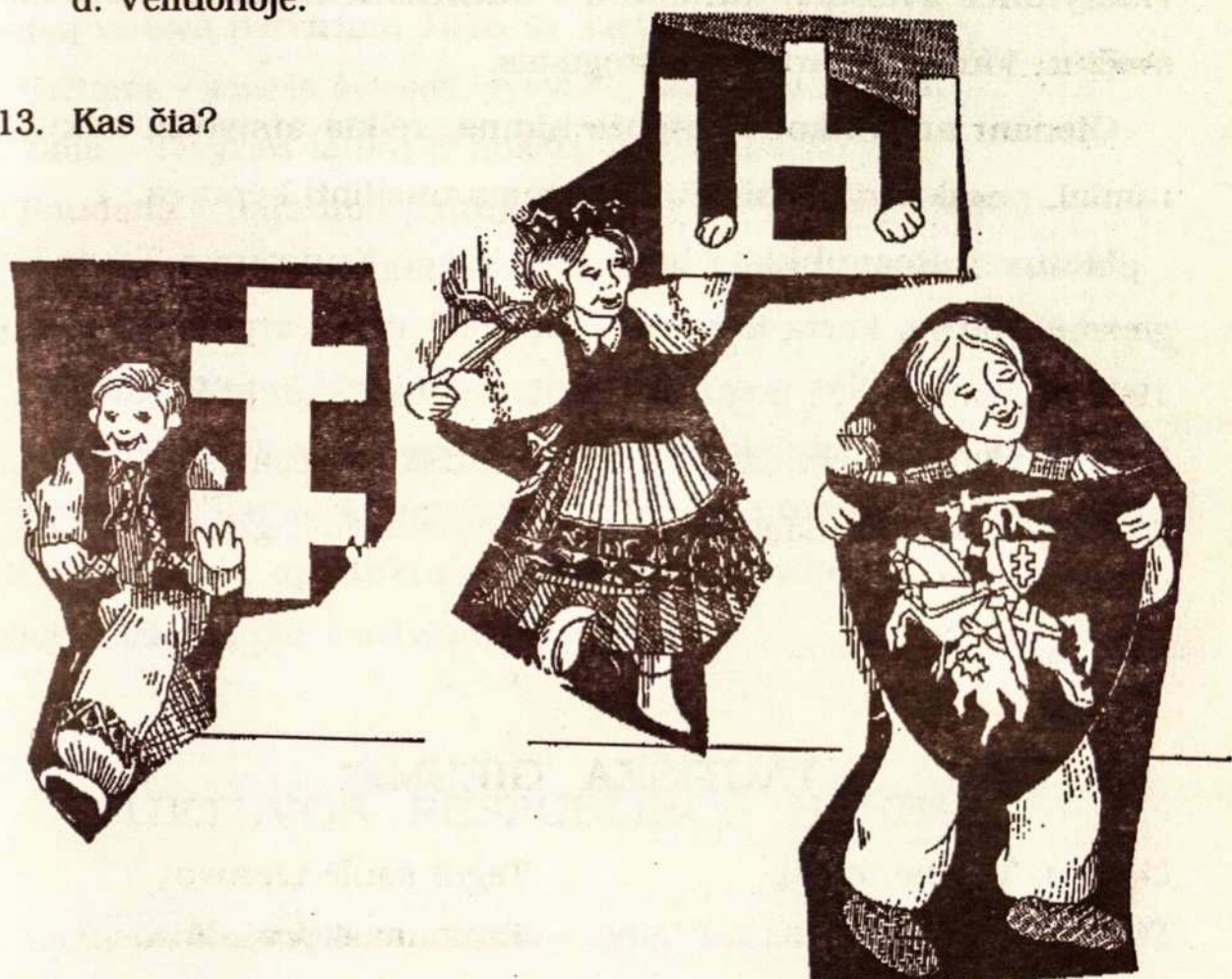
4. Vėliavos raudona spalva reiškia
 - a. aguonų žydėjimą vasaros metu.
 - b. meilę tėvų žemei bei žmonių pralieta kraują, ginant tėvynę nuo priešų.
 - c. lietuvių paaukojimą savo gyvybės.
 - d. kardinolo raudonas plunksnas.
5. Kas parašė Lietuvos himną?
 - a. dr. Jonas Basanavičius
 - b. dr. Jurgis Sauerverinas
 - c. dr. Jonas Šliūpas
 - d. dr. Vincas Kudirka
6. Kas yra rašoma pirmame himno posmelyje?
 - a. Lietuvoje gyvena tik didvyriai.
 - b. Reikia mokytis Lietuvos istorijos.
 - c. Lietuva yra herojų šalis, reikia semtis jėgų iš Lietuvos istorijos.
 - d. Herojai semiasi jėgų iš Lietuvos praeities.
7. Antrame posmelyje dr. Kudirka ragina visus
 - a. eiti gerumo keliu ir dirbti ne tik valstybei – Lietuvai, bet ir visiems žmonėms.
 - b. dirbti tik Lietuvos valdžiai.
 - c. padėti tiems, kurie sau negali padėti.
 - d. vaikus lankyti lituanistinę mokyklą.

8. Trečiame posmelyje autorius „linki“
- a. kad saulė Lietuvoje šviestų visą laiką, kad nebūtų nakties.
 - b. kad visą savo gyvenimą lankytume mokyklą.
 - c. kad eitume, ten kur šviesu.
 - d. kad nebūtų jokių blogybių, kad eitume mokslo ir tiesos keliais.
9. Paskutiniame himno posmelyje dr. Kudirka „pageidauja“,
- a. kad Lietuvą mylėtume visa širdimi, visais jausmais.
 - b. kad Lietuva visuomet būtų mūsų mintyse ir širdyse, kad visi kartu vieningai dirbtume jos gerovei.
 - c. kad lietuviai dirbtų darbus tik savo gerovei.
 - d. kad lietuviai dirbtų vienoje vietoje.
10. Kada buvo pasirašytas Lietuvos nepriklausomybės paskelbimo aktas?
- a. 1916 m. vasario 18 d.
 - b. 1918 m. vasaros 16 d.
 - c. 1918 m. vasario 14 d.
 - d. 1918 m. vasario 16 d.
11. _____ Lietuvos tarybos narių pasirašė Nepriklausomybės paskelbimo aktą.
- a. 2
 - b. 12
 - c. 20
 - d. 22

12. Nepriklausomybės paskelbimo aktas buvo pasirašytas

- a. Vilnelėje.
- b. Vilniuje.
- c. Vilijampolėje.
- d. Veliuonoje.

13. Kas čia?

VALSTYBINIAI IR TAUTINIAI SIMBOLIAI

Kiekviena valstybė turi savo simbolius – savarankiškumo, nepriklausomybės ženklus. Tai himnas, vėliava, herbas.

LIETUVOS RESPUBLIKOS HIMNAS

Himnas – iškilminga giesmė, giedama ar grojama per valstybines šventes, minėjimus, sutinkant aukštus užsienio svečius, kitomis svarbiomis progomis.

Giedant ar grojant valstybės himną, reikia atsistoti, laikytis ramiai, nesidairyti, nesikalbėti, vyrams nusiimti kepure.

Lietuvos Respublikos himnas – Vinco Kudirkos „Tautiška giesmė“, pirmą kartą išspausdinta 1898 m. „Varpo“ žurnale, o 1918 m. vasario 16 d. paskelbta Lietuvos Respublikos himnu. Sovietų valdžios metais už viešą „Tautiškos giesmės“ giedojimą grėsė kalėjimas. Susigražinus nepriklausomybę, grįžo ir senasis himnas.

TAUTIŠKA GIESMĖ

Lietuva, Tėvyne mūsų
Tu didvyrių žeme,
Iš praeities Tavo sūnūs
Te stiprybę semia.

Tegul Tavo vaikai eina
Vien takais dorybės,
Tegul dirba Tavo naudai
Ir žmonių gėrybei.

Tegul saulė Lietuvoj
Tamsumas prašalina
Ir šviesa, ir tiesa
Mūs žingsnius telydi.

Tegul meilė Lietuvos
Dega mūsų širdyse,
Vardan tos Lietuvos
Vienybė težydi!

Vincas Kudirka

LIETUVOS RESPUBLIKOS VĖLIAVA

Lietuvos valstybinė vėliava (trispalvė) susideda iš geltonos, žalios ir raudonos spalvos vienodo pločio išilginių juostų. Tokių spalvų vėliavą patvirtino 1918 m. Lietuvos Taryba.

Geltona – saulės šviesos, gyvybės, taurumo spalva.

Žalia – Tėvynės laukų ir miškų, vilties spalva.

Raudona – narsumo, kraujo, pralieto už Tėvyne, spalva.

Geltona, žalia, raudona – dažniausios lietuvių liaudies audinių spalvos.

Lietuvos Respublikos Prezidentas turi savo vėliavą.

Valstybinė vėliava nuolat kabo iškelta Vilniuje, Gedimino pilies bokšte, taip pat virš Lietuvos Seimo, vyriausybės rūmų, prie miestų, rajonų, apylinkių savivaldybių. Gyventojai valstybines vėliavas iškelia per valstybines šventes.

LIETUVOS RESPUBLIKOS HERBAS

Lietuvos Respublikos herbas – vytis. Tai šarvuotas raitelis ant balto žirgo raudoname lauke, šuoliuojantis ginti Tėvynės. Vytis – vienas seniausių valstybinių ženklų Europoje. Kaip Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės herbas pirmą kartą pavartotas Jogailos antspaude 1387 m. Su vyčio ženklu ėjo Vytauto Didžiojo pulkai į Žalgirio mūšį, kovėsi 1830, 1863 m. sukilėliai, po Antrojo pasaulinio karo – Lietuvos partizanai. Tai kovų už laisvę simbolis. 1918 - 1940 m. jis vartotas, atgavus nepriklausomybę vėl vartojamas kaip Lietuvos Respublikos herbas.

IŠ ISTORIJS LOBYNO

Padavimas

VYTAUTO DIDŽIOJO ŽIEDAS

Iš tolo dunda žemė. Šuoliais lekia raiteliai. Virš jų plevėsuoja raudona vėliava; vienoje jos pusėje švietė balta Vytis, o kitoje – gediminaičių stulpai. Neįprasti šioms vietoms raiteliai. Juk tai Krymas, Juodosios jūros pakrantė. Sunku sustabdyti išišuoliavusius žirgus. Iš snukių drimba baltos putos. Eiklaus balto Vytauto Didžiojo žirgo kanopos daužė grėsmingai putojančias jūros bangas. Didysis kunigaikštis išsitraukė iš makšties kardą. Iškėlė. Saulėje sužvilgo ašmenys, lyg žymėdamos, jog narsūs Lietuvos pulkai sumušė Aukso ordos Klipčako sultono būrius, užėmė Azovo, Kazanės, Astrachanės turkų okupuotas Rusijos žemes.

Netrukus Krymo totoriai apspito raitelius, visiems rūpėjo pamatyti žmogų, kuris nugalėjo žiaurųjį Katkagą – Timūrą. Vytautą pasveikino taboro vyresnysis Hanas Tamarlanas Odža Ak-Tūras. Jis taip žemai nusilenkė, kad net aukšta kailinė kepurė nuriedėjo prie Vytauto žirgo kojų. Įsiteikdamas tarė:

— Šviesiausias viešpatie, mus, Krymo totorius, Auksinės ordos sultonas Katlakas – Timūras persekioja. Jis grobia mūsų moteris į savo haremus. Priimkite mus į savo globą po visus nugalinčia

tavo vėliava.

Išklausė didysis kunigaikštis totorių prašymą, pagalvojo ir tarė:

— Gerai. Trakuose jau gyvena jūsų giminės. Man reikalingi džigitai prie Kauno pilies. Jei sutinkate, keliaukite ir ten statykite Alacho garbei savo mečetes.

— Kas mus palydės? – paklausė Hanas Tamarlanas Odža Ak-Tūras.

— Imkite mano žiedą. Jis jus apsaugos.

Hanas Tamarlanas Odža Ak-Tūras žvilgtelėjo į auksinio žiedo akutę: raudoname fone – balta Vytis, tokia pat, kaip vėliavoje „Galingas žiedas“, – pagalvojo, užsimovė ant piršto, dar kartą nusilenkė.

— Tebūna amžina garbė Alachui ir Vytautui Didžiajam.

Netrukus totoriai susikrovė savo mantą į dvirates arbas ir iškeliavo. Pirmi jojo džigitai, apsiginklavę kilpiniais ir durklais. Hanas Tamarlanas Odža Ak-Tūras laikė iškėlęs žalią vėliavą su auksiniu pusmėnuliu. Sušuko: „Alachu Akbar!“ – „Alachui garbė!“ – ir pajudėjo. Keliavo greitai, trumpam sustodami pailsėti. Padolėje, Vinicos mieste, prie tilto per Bugo upę, juos sulaikė sargybiniai. Pamatę Vytauto žiedą, praleido keliauninikus. Ne kartą juos tikrino Voluinės keliuose, net netoli Trakų, kur sustojo paviešėti prie savuosius. Tie rodė savo gyvenimą, pasakojo apie užsiėmimus, darbus; rūkė pypkes kaljanus, šmaikštavo kardais. Po kelių dienų pajudėjo tiesiausiu keliu Kauno link. Kalneliai, ežerai ir girios patiko totoriams. Po dienos kitos pasiekė didžiulį ažuolyną, kurio aukščiausioje vietoje akmenis aukure kūrenosi

amžinoji ugnis. Ją kurstė baltai apsirėdžiusios vaidilutės. Vakarų pusėje prie Nemuno matėsi gaisrų atšvaitai.

— Kodėl čia tiek daug ugnies? – garsiai pasamprotavo Hanas Tamarlanas Odža Ak-Tūras.

Jiems atsakė, kad kryžiuočiai užpuolė pilį, degina, plėšia gyventojus. Gali ir jas, ir aukurą čia atlėkę išniekinti.

— Padėkite!

— Kryžiuočiai?! – susižvalgė džigitai. — Pulkime plėšikus!

Taboras pasislėpė ažuolyno tankumyne, o džigitai pasuko gaisro pusėn. Greitai pamatė bėgančias moteris, kurias vijosi raitas, šarvais žlegantis kryžiuotis. „A, satan!“ – „o šėtone!“ – susikeikė Hanas Tamarlanas Odža Ak-Timūras, nuvyniojo nuo juosmens arkaną, jo kilpą metė tiesiai į raitelį. Metė tiksliai. Arkano kilpa užsinėrė jam ant kaklo. Totorius timptelėjo virvės galą į save, ir raitelis nukrito nuo žirgo. Tuoju pačiu ir pririšo prie ažuolo kamieno.

— Mes juos visus šitaip! – šūktelėjo taboro vyresnysis ir savo džigitų priekyje nujojo ten, kur šeimininkavo plėšikai.

Pakely į sutiktus kryžiuočius leido strėles, gaudė arkanais, kapojo lenktais kardais. Ir tuoju spruko šalin, slėpėsi. Toks jau įprastas jų karo būdas. Arkliai, netekę raitelių, žvengdami lėkė prie savųjų, sukeldami sąmyšį. Komtūras pasimetė. Taip lietuviai niekada nekovoja. O čia dabar kas?! Vyksta mūšis, žūna jo žmonės, o priešo nematyti. Kas tai? Kryžiuočiai blaškėsi, trukdė vieni kitiems ir buvo puikūs taikiniai pilies gynėjams ir netikėtiems jų pagalbininkams.

Pagaliau vienas senas kryžiuotis suprato ir sušuko:

— Tai totoriai! Jie išskers mus! Traukimės. Atgal į Mėmelį!

Gelbėjosi, kaip beišmanė, palikę savo grobį, žuvusius, žirgus.

Spruko viską pamiršę. Nespėjusius pabėgti totoriai suvarė į krūvą ir surišo.

Pilies kunigaikštis Sungaila suprato, kas jiems padėjo. Atidarė pilies plačiuosius vartus ir nuoširdžiai pasveikino svečius, taip jiems padėjusius. Hanas Tamarlanas Odža Ak–Timūras priėjo prie kunigaikščio Sungailos ir parodė Vytauto Žiedą. Kunigaikštis pagarbiai nusilenkė ir pasiūlė:

— Jūs apgynėte mūsų žmones. Pasirinkite vietą Ažuolyno papėdėje ir statykite savo mečetę Alacho garbei. Ten ir gyvensite. Tegul jums padeda mūsų dievas Perkūnas!

Dar ir dabar stovi totorių mečetė Kaune, Ažuolyno pakraštyje. Sakoma, kad dar iš anų dienų...

* * * * *

Rečiau vartojami žodžiai

šoliuoti	–	bėgti
eiklus	–	greitas
džigitai	–	puikūs jojikai
mečetė	–	šventovė
atšvaistai	–	reflektorius

TIKIU

Irena Šerelienė

TETA AGOTĖLĖ

Sigutės tėvelių kiemo gale buvo mažas namelis. Ten gyveno teta Agotėlė.

Neprisimena Sigutė, kada teta Agotėlė apsigyveno tame namely. Nebuvo ji ir tikra teta... ir buvo daug, daug senesnė už močiutę.

Kartais vasarą Sigutė, sėdėdama prie virtuvės lango, stebėdavo, kaip teta Agotėlė triūsėsi apie namelį. Ji visada vilkėdavo ilgą, plačią sijoną ir storą žilų plaukų susuktą kasą būdavo pridengusi skarele. Visą mažytį Agotėlės namelį supo gėlės ir krūmai. Sigutė net išmoko jų pavadinimus: ties vienu namelio kampu augo jazminas, kuris žydėdavo baltais, kvepiančiais žiedais; ties kitu kampu plėtojosi šviesi, rausvais žiedais erškėtrožė su ilgais dygliais.

Nuo gatvės namelį slėpė dideli alyvų krūmai. Gėlių vardų nebeprisiminė Sigutė, tik išskirdavo tulpes, narcizus ir lelijas.

Bet dabar buvo žiema. Šiandien sninga, sninga ir sninga visą

dieną. Sigutė, atsisėdusi prie virtuvės lango, vėl žiūrėjo į kiemelį ir į tarp apsnigtų krūmų pasislėpusį tetos Agotėlės namelį. Visa atrodė kaip pasakoje. Rodos, tuoj išbėgs iš namelio maži nykštukai ir pastatys kiemo vidury didelį Sniego senį... Bet... – namely gyvena teta Agotėlė... O, ir ji atrodo kaip iš pasakos...

Rytoj, vasario 5-ą dieną, bus šv. Agotos šventė. Tai bus tetos Agotėlės vardadienis. Sigutė žinojo, kad mamytė siųs ją rytoj pas tetą Agotėlę su krepšeliu dovanų. Lietuvoje buvo priimta švęsti vardines, tad mamytė niekad neužmiršdavo pasveikinti tetos Agotėlės.

Sigutei nebūdavo jauku pas tetą Agotėlę. Namely sklaidėsi Sigutei nepažįstami kvapai. Maži langeliai buvo puošti tokiomis keistomis, į tinklus panašiomis, užuolaidomis. Palei vieną langelį buvo pakabintos kelios sudžiūvusios kuokštelės laukinių gėlių ir lapų. Teta Agotėlė sakydavo: „Šitų žolelių arbatėlės – tai vaistai: ramunėlės – nuo gerklės skaudėjimo, puplaiškiai – nuo širdies sunkumo, o čiobreliai, mėtos – kad skaniau būtų..." „Kur tetulė jų ir prisirinko?" – galvojo Sigutė.

Taip Sigutei bemažstant, į virtuvę atėjo močiutė.

— Tai eisi rytoj pas tetą Agotėlę? O taip gražiai sninga... Ar nueisi per pusnis? – šyptelėjusi prašneko močiutė.

— O taip, Močiut, ir paprašysiu nykštukų, kad padėtų man Sniego senį suridenti... – šypsuliuku atsakė Sigutė.

— Močiut, o kas buvo šv. Agota? – parūpo vėl Sigutei.

— O, Sigutėle! Tu nori visada taip daug žinoti... Prisimenu, kad šv. Agota buvo labai graži mergaitė, gyvenusi Sicilijoje. Ji pasiaukėjo Dievui ir nenorėjo tekėti už romėno Quintian. Tai buvo labai, labai seniai.

— Močiut, ar žinai, ką reiškia jos vardas?

— Vardas Agata yra graikiškas. Jis reiškia: gera, geras.

— Tai kaip Agata tapo šventąja?

— Sigute, ji buvo krikščionė imperatoriaus Decius laikais. Už nesutikimą tekėti, ji buvo kankinta ir nužudyta apie 251 metus.

— Močiute, man taip gaila tų visų šventųjų.

— Taip, Sigute. Bet už tai dabar mes turime danguje užtarėjų ir globėjų.

— O ar teta Agotėlė irgi buvo graži?

— Kaip gi ne, Sigute! Visi geri jaunuoliai yra gražūs, o teta Agotėlė ir Dievą, ir žmones labai myli. Ji yra graži.

* * * * *

triūsėsi – dirbo

palei – pagal, šalia, greta

pusnis – supustyto sniego krūva

ridenti – ritinti

kuokštelė – pluoštelis

VARGO MOKYKLA

Viktoras Jakimavičius

Vaikelį, nebijok

ir žodžio nenumesk.

Kur kas baisiau be jo.

Be jo ir mes – ne mes.

Justinas Marcinkevičius

Šaltą žiemos popietę Piliakiemio kaimo vaikai vienas po kito, pasidairydami, daržais skubėjo į Braškio trobą. Ten jų susirinko gal dvylika. Susėdę apie didelį stalą, traukė iš užančių knygeles, kokią kas turėjo: kas kalendorių, kas maldaknygę, kas giesmyną, o kas ir tikrą elementorių. Gale stalo sėdįs žilas vyras tuoj suskato tikrinti, kaip vaikai prisimena, ką buvo išmokę. Pirmam patikrintam paliepė:

— Petriuk, sėsk prie lango, saugok kelią. Ar nepamiršot, vaikai, ką reikia daryti, jei pasirodytų svetimi? – dar paklausė.

— Žinom! Eisim ratelį!

Iki vėlaus vakaro vaikai mokėsi skaityti, skaičiuoti, katekizmo, klausėsi mokytojo pasakojimų apie Lietuvos praeitį, apie tolimas šalis.

Sutemus vėl po vieną daržais išsibėgiojo po namus. Rytoj popiet rinksis jau kitoje troboje, pas Grižą. Juos mokys tas pats žilas vyras, buvęs kareivis rekrutas, kaime vadinamas daraktoriumi.

Parbėgo namo ir Petriukas, geriausias mokinys, labai gabus ir smalsus. Šiandien jam pasisekė, rado namie jau parvažiavusį Kalėdų atostogų vyresnįjį brolių Stasį, besimokantį Vilniaus gimnazijoje.

— Pasakyk, Stasy, kodėl mes turime slapstytis, kodėl rusų valdžia draudžia mokytis lietuviškai?

— Todėl, kad nori, jog mes pamirštume esą lietuviai ir pasidarytume rusai. Po 1863 metų sukilimo maskoliai uždraudė ne tik lietuviškas mokyklas, bet ir lietuvišką spaudą, persekioja ir katalikų tikėjimą. Mokyklose, kitose įstaigose net draudžia lietuviškai kalbėti, – pradėjo aiškinti Stasys.

Petriukas atidžiai klausėsi.

— Tik nieko iš to neišeis, – karštai pridūrė Stasys.
— Nepasiduosim. Beveik kiekviename dideliame kaime veikia slaptos mokyklos, tokios, kaip ta, į kurią tu eini. Vyskupas Motiejus Valančius ragina kunigus, ūkininkus dar daugiau jų steigti ir pats tai daro. Vaikai turi išmokti rašyti ir skaityti gimtąją kalbą.

— O Juozukas pas daraktorių nevaikšto, – nenurimo brolis. — Jį moko mama.

— Ne jį vieną. Daug ką namuose skaityti ar rašyti pramoko mamos ar tėčiai, vyresni broliai, seserys, žinoma, jeigu jie patys nors kiek moka. Bet toks mokymas – tai tikra vargo mokykla.

— O kas būtų, jei žandarai pagautų slaptosios mokyklos mokinį? – pasidomėjo Petriukas.

— Vaikui nieko nebūtų, – aiškino brolis. — Už tai tėvams paskirtų piniginę baudą. O jei rastų namuose lietuviškų knygų, galėtų ir nuteisti. Daraktorių nuteistų kalėti, ištremtų Sibiran. Tas, pas ką rastų mokyklą, nuo kalėjimo irgi neišsisuktų. Todėl jūs ir renkatės kiekvieną vakarą vis pas kitą žmogų.

Nutilo susikaukę. Petriukas savo širdelėje tvirtai pasižadėjo gerai išmokti lietuviškai skaityti ir rašyti.

Be mokslo kaip be akių.

BULVELĖ

Pasakaitė

Kartą vienoje pilyje virėjas, perrinkinėdamas bulves, rado mažą, susiraičusią bulvelę. Jis ją paėmė ir užmetė už krosnies. O ką gi bulvelė ten pamatė? Už krosnies buvo daug voratinklių ir dar daugiau maisto atliekų. Bulvelė galvojo, kad jai ten reikės praleisti visą likusią gyvenimo dalį. Bet atėjo naktis. Viename kampe kažkas lyg sužibėjo. O gal jai pasirodė? Bulvelė priėjo puikius vartus ir žvilgtelėjo pro rakto skylutę. Ji labai stengėsi ką nors pamatyti, bet jai nepavyko. Tada bulvelė nusprendė pabelsti.

Vartus atidarė dvi didelės morkos. Jos žemai nusilenkė ir pakvietė bulvelę į vidų. Ten ji labai nustebė pamačiusi didelį sodą, o priekyje – dar didesnius ir gražesnius rūmus. Bulvelę nuvedė į puikiai išpuoštą salę, kur buvo susirinkusios kitos daržovės. Morkos ir pastarnokai, burokai ir ropės, pomidorai ir pipirai, agurkai ir aguročiai, svogūnai ir česnakai, žiediniai ir paprasti kopūstai ir bulvės. Bet pats gražiausias ir didžiausias buvo moliūgas. Šita pilis taip pat buvo moliūgo. Jis sėdėjo viduryje ir priiminėjo svečius.

Bulvelė truputį nusigando, bet, sukaupusi drąsą, priėjo ir gražiai nusilenkė. Moliūgui ji labai patiko, todėl ją pirmąją pakvietė šokti. Bulvelė nemokėjo šokti, bet jie taip gražiai sukosi, net visos daržovės stebėjosi.

Šventei įsilingavus, nė viena daržovė negalėjo nustovėti prieš tokią puikią muziką, o bulvelė sukosi ir galvojo, ar tai sapnas, ar tikrovė?

Po šokių moliūgas pakvietė bulvelę pasivaikščioti. Jie vaikščiojo tamsiomis medžių alėjomis, apšviestomis jonvabalių, ir tyliai šnekučiavosi. Moliūgas paprašė jos, kad pasiliktų jų puikioje daržovių

šalyje. Ir bulvelė sutiko, nes ji buvo labai geros širdies. Po kiek laiko moliūgas jai pasipiršo.

Buvo puikios vestuvės. Po jų jiedu ilgai ir gražiai gyveno.

Laura Budrytė

Klaipėdos XII vidurinė mokykla

Bulvinukė

Justinas Marcinkevičius

Tai bent bulvę pamačiau,
Prie vagos sustojus!
Pažiūrėjau iš arčiau –
Suradau dvi kojas.

Ir akis dvi kaktoje
Jai kažkas praskėlė.
Aš gražiai aprengsiu ją
Ir turėsiu lėlę.

Ar žinai?

Į Lietuvą bulvės atkeliavo prieš tris šimtus metų. Žmonėms patiko jų žiedai – net į puokštes skynė. Žiedams nukritus, užaugdavo žalios neskamos uogos. Tik vėliau patirta, kad valgoma tai, kas auga po žeme – bulvių gumbai.

- Surenkite keistuolių bulvių parodą.

GINTARĖLIS

Raimondas Kašauskas

Mudu su Arvydu ėjome jūros krantu.

Bangos vis liejosi ant smėlio. Jų viršūnės buvo baltos kaip sniego pusnys. O Baltija atrodė labai didelė – be galo, be krašto. Ji užė ir šniokštė.

Viena tokia putota banga vėl užliejo krantą ir jau ketino grįžti atgal. Ant smėlio liko mažas geltonas akmenukas. Tai buvo geltonas, skaidrus gintarėlis.

— Tėti, žiūrėk! Ten gintarėlyje šviečia saulutė ir plauko balti debesėliai!..

...

Saulutės vaikai – šviesūs, šilti spindulėliai – kasdien bėga į žemę. Jie šildo ją, augina medžius, gėles, žolę.

Kartą vienas toks spindulėlis sugalvojo atsiskirti nuo draugų. Tai buvo linksmas, išdykęs spindulėlis. Tikras šelmis. Panėrė spindulėlis į Baltijos jūros dugną ir įlindo į gintaro gabalėlį. Gintarėlis pasidarė šviesus, permatomas, ir jūros dugnas nušvito.

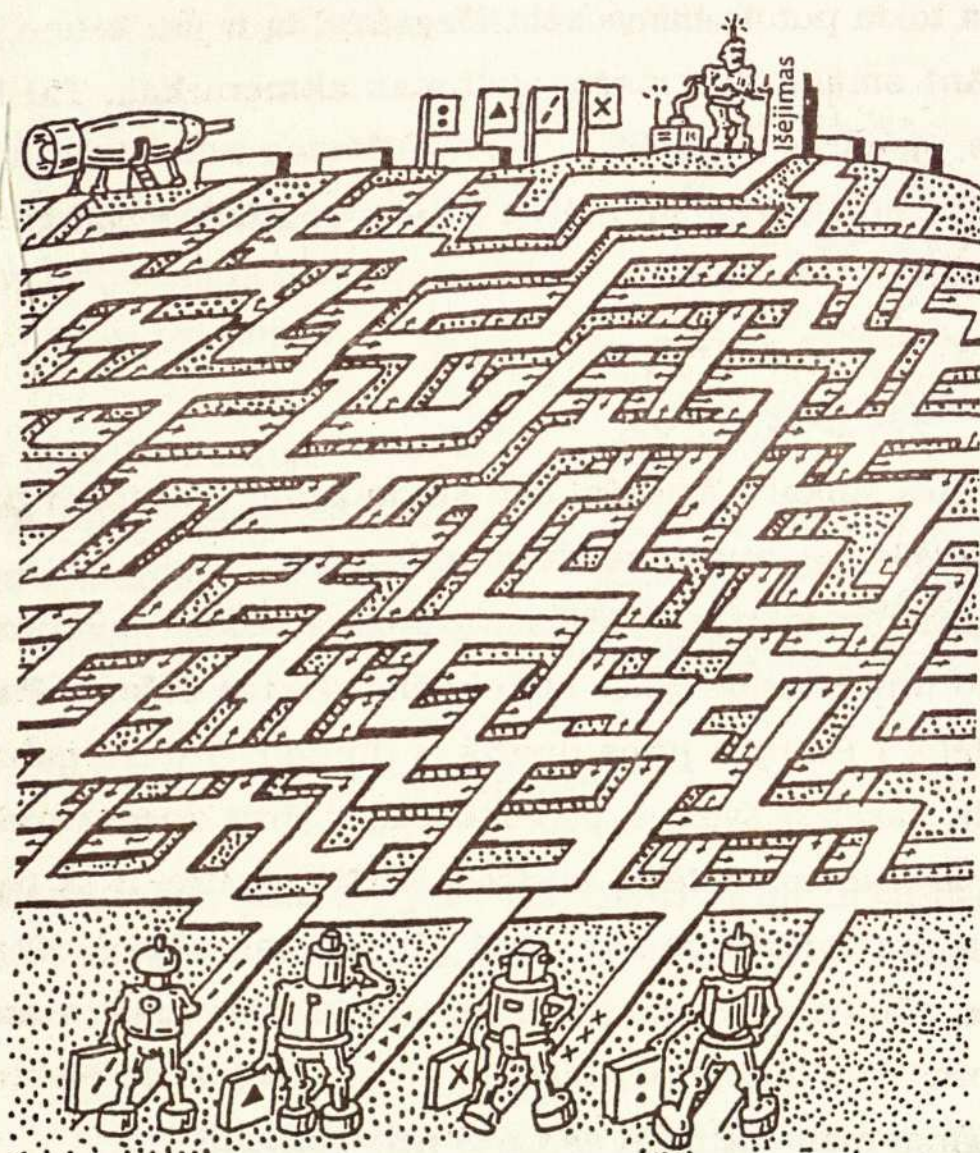
Bet pagaliau spindulėliui nusibodo lindėti gintare. Ir jis panoro grįžti pas draugus. Tačiau jūra kad užpyks, kad užgriaudės:

— Ne, aš tavęs neleisiu į viršų. Mano gelmėse amžina tamsa. Joks spindulys dugno nepasiekia. Tik tu taip giliai panėrei ir pradžiuginai mane. Ir todėl aš tavęs nebepaleisiu!

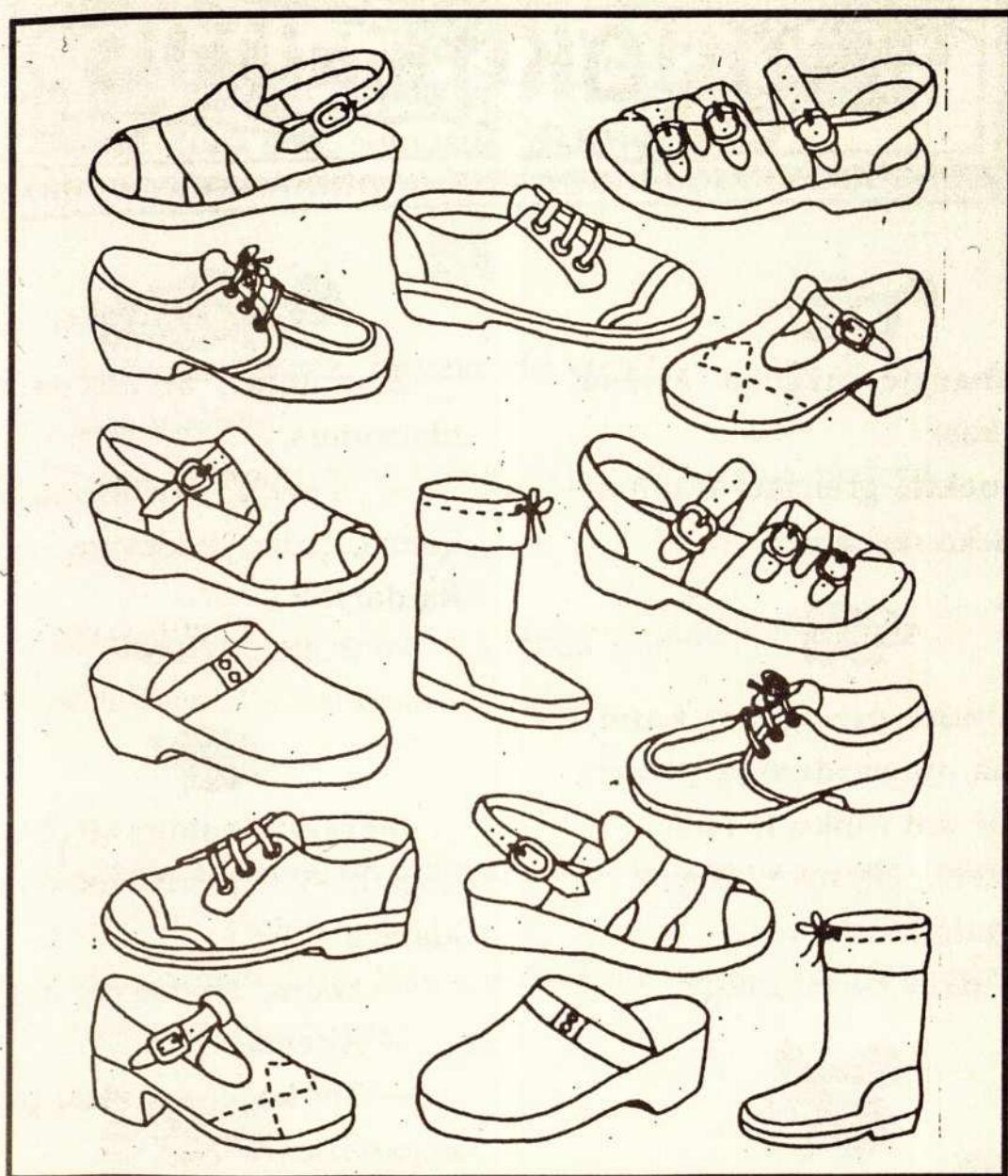
Taip ir liko spindulėlis gyventi jūros dugne, gintaro gabalėlyje...

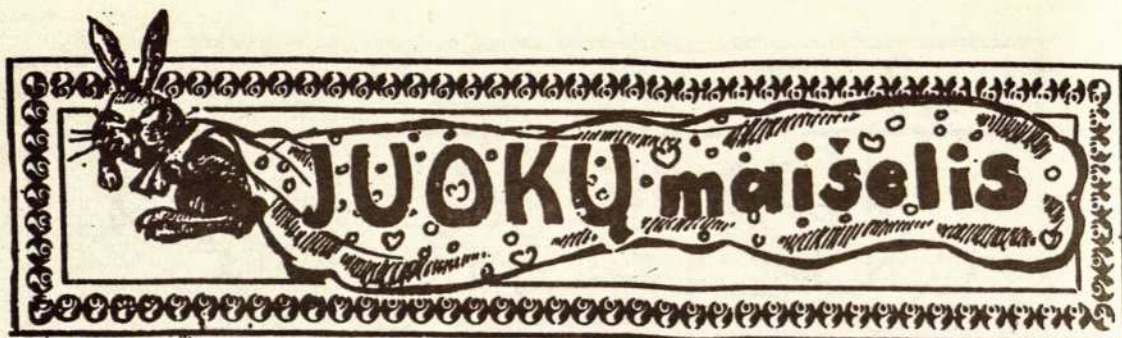
ROBOTAI LABIRINTE

Vienas iš šių robotų gali išeiti iš labirinto. Kuris?

Onutė ir Jonukas netvarkingai pasidėjo batus. Padėk kiekvienam batui surasti savo porą. Du vienodus batus nuspalvink vienodomis spalvomis. Vienas batas neturi savo poros. Kuris? Sugalvok istoriją, kas galėjo atsitikti su trūkstamu bateliu ir papasakok ją savo artimiesiems.

Kambaryje užgeso šviesa.

Vytukas:

— Duokite greičiau akinius –
aš nieko nematau!

Monikutė pirmąkart kaime.

Mama, nusivedusi ją į tvartą,
paėmė ant rankų ir rodo:

— Žiūrėk, kiaušytė miega...

Mergaitė (nustebusi):

— O kodėl be pižamos?

Motina:

— Šita višta nebededa
kiaušinių, reikia ją papjauti.

Sūnus:

— O tada jina pradės
kiaušinius dėti, taip?..

Žemaičiai, atsakydami į
klašimus,

— Tėveli, dulkindamas
kilimą, radau dvidešimt centų.
Ką daryti?

— Dulkind dar.

Mergaitė nuejo su mama
uogauti. Vos pamačiusi uogas,
klausia:

— Mama, kokios čia uogos?

— Avietės.

— Tai kodėl jos visai į avis
nepanašios?

Vaidutė rytą pro langą
pamatė rūką:

— Oi, kaip dėdės prirūkė!

Tupi varna medy ir laiko snape sūrį. Ateina lapė ir sako:

— Varna, duok sūrį, sumuštinį padarysiu.

Senelis prašo anūko:

— Vaikeli, pasižiūrėk, ar laikrodys eina?

Sugrižęs mažylis:

— Seneli, laikrodys stovi kur stovėjęs, tik vizgina uodegą.

— Petriuk, teta jau išeina. Ką reikia sakyti?

— Ačiū Dievui, – atsidūsta Petriukas.

— Kaip jūs gyvenate be manęs? – klausia mama sūnaus, atėjusio jos aplankyti į ligoninę.

— Gerai, nesijaudink. Mes pasidalijome pareigomis: tėtis plauna indus, o aš sušluoju šukes.

Mama išmaudė savo mažą dukrelę ir šluosto ją. Mergytė klausia:

— Mamyte, kuo tu čia mane šluostai?

— Rankšluosčiu, dukryt.

— Tai kodėl ir kojas šluostai?

Įkrito ežys į duobę ir negali išlipti. Lipa lipa ir vis neišlipa. Nusibodo ežiui sėdėti, jis ir sako:

— A, pabandysiu dar kartą. Jei neišlipsiu, spjausiu į viską ir eisiu namo.

Lithuanian Educational Council of the USA
13648 Kickapoo Trail Lockport, IL 60441 Tel. 708 - 301-6410